

Hyvinvointia ja sosiaalialaa koskevan alueellisen tietotuotannon työsuunnitelmien yhteenveto ja kehittämis ehdotukset Etelä-Pohjanmaa, Keski-Pohjanmaa ja Pohjanmaa:

Kooste: SONet BOTNIA:n kehitysjohtaja Arto Rautajoki ja kehittämissuunnittelijat Tuula Mulju (Pohjanmaa), Iiris Jurvansuu (Keski-Pohjanmaa) ja Anne Saarijärvi (Etelä-Pohjanmaa)

SONet BOTNIA:n koordinoimien maakunnallisten työryhmien työsuunnitelmien pohjalta on muokattu kooste alueellisen tiedontuotannon ylimaakunnalliselle kehittäjäryhmälle / SONet BOTNIA:n johtoryhmälle alueellisen tiedontuotannon kokonaisuudesta ja kehittämistarpeista. Työsuunnitelmat on muodostettu SONet BOTNIA:n koordinoimissa maakunnallisissa tietotuotannon monialaisissa työryhmissä ja SONet BOTNIA:n maakunnallisissa ohjausryhmissä Etelä-Pohjanmaan, Keski-Pohjanmaan ja Pohjanmaan maakuntien alueelta.

Vertailua maakunnallisten työryhmien työsuunnitelmien painopisteistä ja sisällöistä.

Yhteiset painopisteet:

1) Ennakointitieto

Mitä tehdään: Kehitetään paikallistason ennakointiedon tuottamista (etenkin kunnissa)

Mihin:

- Tarvitaan online-tietoa tiedolla johtamisen tueksi, jotta voidaan kehittää ennakkoinnin antamien tietojen suuntaisesti nykyistä aiemmin ja avoimesti tiedon tuotantoa, jonka pohjalta valmistellaan asioita päätöksentekoa varten
- Samoin paikallistason ennakointia kehitetään muutoksen tukemiseksi ja hyvinvointijohtamisen tarpeisiin esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon integraatio, kuntapalvelujen integraatio
- Lisäksi tarvitaan kunta-profiilin saamiseksi myös vuosittain toteutettava katsaus palvelutarpeen muutoksista
- Ennakointitiedon avulla paneudutaan ongelma-alueiden syiden etsimiseen, ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen puuttumiseen sekä välineiden etsimiseen näitä varten hyvinvointijohtamiseen ja muutoksen tukemiseen

Miten:

- Yhteen sovittamalla jo olemassa olevia ennakointityökaluja toimiviksi ja järjestelmällisesti käytettäviksi: Monipuolisten ennakointityökalujen käyttöön oton käytäntöjen kehittäminen pohjalaismaakunnissa. Työkaluiksi mainitaan esim. EVAn käyttö, dialoginen tieto-

tuotanto eri ammattiryhmien kesken, ennakointidialogi-menetelmän systemaattinen käyttöönotto ja jo olemassa olevan tiedon käyttäminen ennakoivasti.

- **Työntekijöiden/palvelun tuottajien ammatillisen ns. hiljaisen kokemustiedon koonti ja rakenteen luominen sille.** Tässä on järkevää tehdä yhteistyötä esimerkiksi terveydenhuollon toimijoiden kanssa.

Mitä tietoa: Kokemustietoa palvelun käyttäjiltä (asiakkailta) ja kuntalaisilta sekä määrällistä systemaattista vertailutietoa.

Substanssialueet:

- Keski-Pohjanmaa: ***Lapset, nuoret ja perheet tietoa tarkastellaan hyvinvointi-indikaattoritiedosta sekä pohjalaismaakuntien hyvinvointibarometrista (toteutus kerran valtuustokausittain)***: syventävä analyysi ja tulkinta asiantuntijaryhmässä.
- Etelä-Pohjanmaa: **valitaan 2-4 substanssia**, (ehdotukset varsin samankaltaisia kuin Pohjanmaalla).
- Pohjanmaa: **valitaan 2-4 substanssia**. Ehdolla olleita ajankohtaisia kohderyhmiä ovat mielenterveys- ja päihdepalvelujen käyttäjät, nuoret ja syrjäytyminen, maahanmuuttajanuoret, lapsiperheet, kunnalle siirtyvät pitkäaikaistyöttömät ja työelämän ulkopuolella olevat nuoret ja TEM-tietoa täydennetään sosiaalialan yms. tiedolla.
- **Lastensuojelun kehittämiseksi ja seurannaksi kerätään maakunnistamme kvantitatiivista vertailutietoa** esim. lastensuojelun perhetyöntekijöiden määrä, ehkäisevässä ja lastensuojelussa olevien perheiden määrä, sosiaalityöntekijöiden ja ohjaajien määrä, aikuissosiaalityön resurssit, erikoisrauhanhoidon läheteet ja jalkautuvat palvelut, koulukuraattoreiden määrä, ja kehitetään tähän toimiva käytäntö (työntekijätieto/palveluntuottajatieto, asiakas-/kuntalaistieto).

2) Palvelutarpeen muutosta ja palveluiden käyttöä koskeva tieto

Liittyy yhteen edellä olevan ennakointitiedon kanssa.

Mihin: Vertaillaan ja seurataan kunnan asukkaiden/palvelun käyttäjien (asiakkaiden)/alueen väestön palvelutarpeen muutosta ja palveluiden käyttöä.

Miten: Vertailutiedon tuottaminen asiakkaista (asiakkuuden kestosta), työtavoista ja –menetelmistä sekä kustannuksista. Mukaan liitetään myös tietoa henkilöstöstä. Lisäksi kehitetään barometritiedon ja hyvinvointikertomustiedon hyödyntämistä.

Mitä tietoa: Osoittimina tilastotieto, paikkatieto, muutostrenditieto, barometritieto, hyvinvointikertomus/sähköinen hyvinvointikertomus kunnissa/maakunnallisesti sekä ATH-kuntalaiskyselyn tuottama tieto. Tiedonlajien osittainen yhteen sovittaminen.

Substanssialueet:

- LasSe-hankeessa yhteistyössä THL:n kanssa koottava ja kehitettävä tieto sekä tiedontuottamista/tutkimusta lastensuojeluilmoituksista ja sen valtakunnallisesta tilastoinnista
- Vammaispalveluista on huonosti tilastotietoja saatavilla -> kootaan kuntien käytäntöjä, seurataan palveluja ja henkilöstöä sekä yhdenmukaistetaan tarvittaessa, yhteistyö THL:n kanssa voi jatkossa tulla kysymykseen.
- Palvelujen suurkuluttajat sosiaali- ja terveydenhuollossa (vrt. ennakointitiedon tuottaminen)
- Syrjäytymisriskissä olevat nuoret (Keski-Pohjanmaa ja Pohjanmaa)

- **Asiakkaan vertailukelpoinen, systemaattisesti kerätty kokemustieto palvelujen käytöstä ja osallisuusnäkökulma siinä mukana.** Esimerkkinä on SOS-hankkeen asiakaskysely Pohjanmaan aikuissosiaalityöhön ja sovellettavaksi muihinkin palveluihin sekä Kokkolan asiakaskysely.

3) Vaikuttavuustiedon tuotannon kehittäminen

Mitä tehdään: Kehittää ja hyödyntää vaikuttavuutta koskevan tiedon tuottamista organisaation, päättäjien, johdon, työntekijöiden sekä asiakkaiden käyttöön. Painopiste on asiakaslähtöisessä ja käytäntölähtöisessä vaikuttavuustiedossa. Sosiaalityö tarvitsee kehittyäkseen menetelmällisen ja asiakaslähtöisiin työkäytäntöihin pureutuvan vaikuttavuustiedon tuottamista.

Mihin: Vaikuttaako? Sosiaalihuollon vaikuttavuustiedon rakentumiseen ja kuntavertailuihin.

Miten: Yhdistetään tutkimustietoa ja asiakastyössä koottua tietoa. Tehdään kehittämisessä yhteistyötä esimerkiksi perusterveydenhuollon kanssa.

Mitä: Kehitetään ja edistetään vaikuttavuustiedossa tutkimukseen / -näyttöön perustuvien työkäytäntöjen, työmenetelmien ja palvelukokonaisuuksien kehittymistä. vrt. myös Käypä hoito.

Mitä tietoa: Hyödynnetään asiakastyön rajapinnasta saatavaa asiakkaiden ja työntekijöiden tietoa ja tehdään näkyväksi sitä, kokemustietoa sekä hyödynnetään sosiaalista raportointia.

Substanssialueet ja kohteet: Valitaan 2-4 kohdetta. Tieto koskee työkäytäntöjä ja -menetelmiä, interventioita ja palveluprosesseja. Lisäksi halutaan tietoa ennaltaehkäisevien toimien vaikuttavuudesta ja asiakkaiden kokemusten ja vaikuttamismahdollisuuksien merkityksestä. Järjestöjen ja yritysten tekemä työ halutaan huomioida ja saada tietoa sieltä vaikuttavuudesta.¹

Tällä hetkellä on käynnissä aikuissosiaalityön vaikuttavuuden kehittämishanke ja avainmittariston testaaminen THL-yhteistyössä. Mukana alueeltamme ovat ainakin Seinäjoki, Vaasa, Ilmajoki, Alavus.

4) Hiljainen tieto –trenditieto: tuottaminen ja hyödyntäminen

Mitä: Tarvitaan rakenne ja kokeilu asiakasrajapinnasta saatavaan tiedonkoontiin, kokeilun analyysi ja siihen perustuva tiedontuotannon käytännön kehittäminen

Mihin: Ennakointiin (vrt. ennakointitieto), keskinäiseen kehittämiseen työntekijöiden ja sote-työntekijöiden kesken.

Mitä: Tietoa palveluprosesseista ja palvelujen käytöstä sekä asiakkaiden että työntekijöiden tuottama tieto nousevista trendeistä, *hiljaisista signaaleista* ym. sosiaali- ja terveydenhuollon tai laajemmin kunta-palvelujen käytännöissä.

Mitä tietoa: laadullista tietoa, asiakkailta/kehittäjäasiakkailta ja työntekijöiltä saatavaa tietoa, sosiaaliamiesten raportit sekä sosiaalinen raportointi keinona.

¹ Halutaan yleisesti ottaen enemmän käyttää ja huomioida järjestöjen ja yritysten tuottamaa ja sieltä saatavaa tietoa. Mihin sijoitamme tämän?

5) Henkilöstöä ja henkilöstön työhyvinvointia koskeva tieto

- tietoa henkilöstön määrästä, pätevydestä ja palkkauksen kehityksestä -> liittyy muihin kokonaisuuksiin ja katsotaan, mitä tietoa henkilöstöstä liitetään / tarvitaan em. kokonaisuuksiin
- on yllättävän paljon saatavilla ja järjestelmällisesti kerätään kunnissa, aukkojen paikkaaminen
- **Työhyvinvointia koskeva tiedon tuottaminen voidaan fokusoida tarkemmin ja luovuttaa muulle taholle eteenpäin vietäväksi**

6) Tiedonhallinta (mahdollistaa tulevaisuuden asiakkaista ja palveluista saatavan tiedon paranemisen) :

- perustettu sosiaalialan osaamiskeskusten tiedonhallinnan valtakunnallinen STAKE-verkosto, jonka keskiössä Sosiaalialan tiedonhallinnan kehittäminen: sosiaalialan osaamiskeskusten yhteistyössä THL:n ja Kuntaliiton kanssa toimiva verkosto, joka tekee tilannekatsaukset jokaiselta oske-alueelta, kartoittaa kehittämistarpeet ja tekee THL-yhteistyötä Kansa-palveluihin valmistautuen.
- SONet BOTNIAn osallistuu aktiivisesti verkoston toimintaan ja jalkauttaa tiedonhallinnan kehittämistyötä pohjalaismaakuntien alueelle.

7) Yhteistyörakenteen muodostaminen, tiedon hyödyntäminen sekä viestintä

- **Toteuttamiseen tarvitaan maakunnallinen, alueellisen tiedontuotannon yhteistyörakenne**, joka voi tehdä verkostopohjaista yhteistyötä ylimaakunnallisesti (eri yhteistyöalueiden suunnassa)-> nivoutuminen kehittämisrakenteen (sosiaalialan osaamiskeskukset ja perusterveydenhuollon yksiköt, shp:n kehittämistoiminta) toimintaan kuntalähtöisesti, yhteistyössä korkeakoulut ja muut tutkimusorganisaatiot

Esitys alueellisen hyvinvointi- ja sosiaalialan tiedontuotannon kehittämiseksi SONet BOTNIAn johtoryhmälle ja alueellisen tiedontuotannon ylimaakunnalliselle kehittäjäryhmälle:

1) Alueellisen tiedontuotannon ylimaakunnallisen kehittäjäryhmän työsuunnitelmayhteenvetoden valmistumisen jälkeen perustetaan työrukkanen viemään priorisoituja asioita eteenpäin (maakunnallisesti/ylimaakunnallisesti).

- Toimijoina kunnat/kuntayhtymät, sosiaalialan osaamiskeskukset ja perusterveydenhuollon yksiköt, opetus- ja tutkimusklinikat, maakuntaliitot, järjestöt, korkeakoulut, tutkimusorganisaatiot ja yritykset

- SONet BOTNIA:n osaamiskeskuksen yhteistyökumppaneiden kanssa toteuttamassa konkreettisessa kehittämistyössä 2015-2016 painotetaan tiedontuotantoa johtamisen, laadun, vaikuttavuuden sekä käyttäjien palvelukokemusten näkökulmista: näistä fokuksena (tuotanto-, laatu- ja vaikuttavuusmittaritiedon rinnalle) nostetaan toimikauden aikana työn kehittämiseen liittyvät tiedon tarpeet painottaen erityisesti sosiaalihuollon työn laadullisen seurannan kehittämistä. Toiminnan tavoitteena on jatkaa alueellisen tiedontuotannon kehittämisen tukemista mm. palvelusuunnitelmien kautta saatavan asiakastiedon muokkaamiseksi nykyistä paremmin seurantatiedoksi. Lisäksi jatketaan vaikuttavuustiedon kehittämistä, jotta sosiaalihuoltoon saataisiin nykyistä käyttökelpoisempia, mutta myös sosiaalihuollon ulkopuolisille avautuvia mittareita ja indikaattoreita työn vaikuttavuuden osoittamiseksi mm. palvelusuunnittelun ja hyvinvointijohtamisen tueksi. Esimerkkeinä hyvinvointikertomustyöskentelyn tiedonkäsittelyn ja tulkinnan prosessien ja vaikuttavuuden arvioinnin kehittäminen.
- Toimikauden aikana järjestetään myöhemmin tarkentuvan ylimaakunnallisen suunnitelman mukaisesti tilaisuuksia ja työpajoja yhteistyökumppaneiden kanssa.
- Viestintä: esim. SONet BOTNIA:n verkkosivuilla

2) Sovitaan vastuutahot kunkin priorisoidun kehittämiskokonaisuuden toteutukselle.

3) Tutkimus- ym. systemaattisesti tuotetun ja vertailukelpoisen tiedon hyödyntämiseen päätöksenteossa, johtamisessa, kehittämisessä ja suunnittelussa konkreettisesti kuntien ja muiden toimijoiden käytännöissä pohjalaismaakuntien alueella on hyvä kiinnittää tarkemmin huomiota ja kehittää käytäntöjä. Tämä on mahdollista esim. hanketoiminnan kehitystyön kautta muodostuvien käytännöiden tai kiinnittämällä tehtävä muodostettavan alueellisen tiedontuotannon yhteistyörakenteen pysyvään toimintaan.

4) Sosiaali- ja terveydenhuollon rakenneuudistuksen toimeenpanoon liittyvä tiedontuotanto kuntien johdon, asiantuntijoiden ja päätöksentekijöiden käyttöön suunnitellaan kokonaisuutena alueen tarpeisiin vastaavaksi yhteistyössä kuntien, sosiaalialan osaamiskusten, perusterveydenhuollon yksiköiden, korkeakoulujen ja muiden tutkimus- ja kehittämisorganisaatioiden kanssa.

5) Alueellisen tiedontuotannon yhteistyörakenteen toiminnassa tulee ottaa huomioon päättäjien, johdon, työntekijätason ja asiakas/kuntalaistason erilaiset hyvinvoinnin ja sosiaali- ja terveysalan tiedontuotannon tarpeet.

6) Suunnitellaan ja resursoidaan vuosittain toteutettavat palvelujen nykytila-selvitykset kuntien tarpeisiin vastaamiseksi pohjalaismaakuntien alueella (kiinnostuneet ja/tai kaikki kunnat). Maakunnalliset tiedontuotannon työryhmät linjaavat mahdollisten erillisten resursointia vaativien palvelukohtaisten tilannekuvien ja sosiaalipalvelujen tila-selvitysten laadintaa (K2015-S2015). Tällöin sovitaan tarkemmin siitä, miten SONet BOTNIA mahdollisesti osallistuu näihin tehtäviin joko yhteistyökumppaneiden kanssa sovituilla työnjaollisilla järjestelyillä tai erillisresurssein.

7) Jatketaan sosiaalialan tiedonhallinnan kehittämistyötä ja sen toimeenpanoa valtakunnallisessa STAKE-verkostossa yhteistyössä Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen ja Kuntaliiton kanssa.

8) Vahvistetaan alueellista sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallinnan yhteistyötä kuntien, kuntayhtymien, sosiaalialan osaamiskeskusten, perusterveydenhuollon yksiköiden, erikoissairaanhoidon toimijoiden, maakuntien ja yhteistyöalueiden kanssa.

9) Kehitetään erityisesti palvelujen vaikutusten/vaikuttavuuden arviointia pohjalaismaakuntien alueen kunnissa: (mm. tuotteistus, prosessikuvaukset, arviointikäytäntöjen kokeilu ja hyvien käytäntöjen mallinnukset, niiden arviointi ja kehittäminen).

10) Varmistetaan riittävät ja kohtuulliset resurssit alueellisen tiedontuotannon kehittämiseksi ja jatkuvuuden turvaamiseksi pohjalaismaakuntien alueella.

SONet BOTNIAn alueellisen tiedontuotannon ylimaakunnallisen kehittäjäryhmän psta

24.4.2015 Ylihärmässä

Arto Rautajoki,
kehitysjohtaja,
alueellisen tiedontuotannon ylimaakunnallisen kehittäjäryhmän esittelijä/siht.
SONet BOTNIA